

Asia: VN/34275/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta oikeusavun palkkioperusteista annetun valtioneuvoston asetuksen 6 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Tuomioistuinvirasto pitää hyvänä, että epäselvä tilanne pyritään ratkaisemaan säädösmuutoksella.

Ammattitaitoisen oikeudellisen avun saatavuus on yksi perustuslain 21 §:ssä taatun oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeista. Valmistelumuistiossa kuvatulla tavalla valtaosa maksetuista korvauksista muodostuu yleisissä tuomioistuimissa käsiteltävistä rikosasioista. Rikosasioissa asianosaisten avustajilla on tämän takia suuri merkitys myös oikeudenkäynnin tarkoituksenmukaisuudelle, sujuvuudelle ja joutuisuudelle. Valmistelumuistiossa todetulla tavalla aiemmallakin korvaustasolla kelpoisuusvaatimukset täyttäviä juristeja on ollut saatavilla avustajan ja puolustajan tehtäviin. On kuitenkin todettava, että ammattitaitoiset avustajat ovat merkittävä tekijä oikeudenkäyntien tehokkaan läpiviennin kannalta. Näin ollen pidemmällä aikavälillä on ongelmallista sekä oikeudenkäyntien tehokkuuden että oikeusturvan toteutumisen kannalta, jos valtion varoista maksettavien palkkioiden alhainen taso johtaa siihen, että rikosasioissa avustajina toimisi laajasti kelpoisuusvaatimukset vain täpärästi täyttäviä juristeja. Näin on erityisesti laajojen rikosasioiden osalta.

Valmistelumuistion perusteella palkkion korottamisella 120 euroon on tavoiteltu epäselvän tilanteen ratkaisemista mahdollisimman pienin lisäkustannuksin. Tämä tavoite on perusteltu nykyisessä valtiontaloudellisessa tilanteessa. Kun samaan aikaan ei kuitenkaan muuteta korkeimman oikeuden ratkaisun KKO 2024:71 perusteena olevaa oikeusapulain 17 §:n 1 momentin palkkion kohtuullisuutta koskevaa säännöstä, on riskinä, että jatkossakin palkkiota määräävä tuomioistuin päättyy siihen, että 120 euron tuntipalkkio ei ole laissa tarkoitettulla tavalla kohtuullinen. On myös todettava, että kyseisen ennakkopäätöksen antamisen jälkeenkin korkein oikeus on ratkaisussaan KKO 20.12.2024 Nro 1913 määrännyt muutoksenhakijan puolustajalle kohtuullisena pitämänsä 130 euron suuruisen tuntipalkkion.

Tässä vaiheessa on vaikea arvioida sellaisten ratkaisujen todennäköisyyttä tai määriä, joissa palkkio asetusmuutoksen jälkeenkin määrättäisiin edelleen 130 euron tai jonkin muun kohtuulliseksi katsottavan tuntipalkkion mukaan. Joka tapauksessa riskinä on, ettei nyt suunniteltu muutos ratkaise palkkion kohtuullisuuteen liittyvää epäselvää oikeustilaa. Valmistelumuistiossa todettu epäselvän oikeustilan ratkaiseminen nyt ehdotetulla asetusmuutoksella ei todennäköisesti myöskään ratkaise tapauskohtaisen kohtuusarvioinnin tuomaa, asianosaisiin ja tuomioistuimiin kohdistuvaa lisäkuormitusta, vaan se ainoastaan korvaa aiemman euromääräisen palkkiotason oikeustilan jäädessä edelleen epäselväksi. KKO 2024:71 ennakkopäätöksen mukainen palkkion tapauskohtainen kohtuusarviointi ja näin ollen harkinnanvarainen poikkeaminen palkkioasetuksen euromäärästä säilyvät yhä kunkin tuomioistuimen oman harkintavallan piirissä.

Asetusmuutos ei myöskään tuo ratkaisua korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden (KHO 2024:129) ennakkopäätösten ristiriitaan. Näin ollen on edelleen mahdollista, että hallinto-oikeuksissa oikeudellisen avustajan tuntipalkkion suuruus jää yleisiä tuomioistuimia pienemmäksi, kun taas yleisissä tuomioistuimissa kohtuulliseksi katsottu tuntipalkkio voi vaihdella.

Tuomioistuinvirasto toteaa johtopäätöksensä, että nyt esitetty asetusmuutos ei riittävällä tavalla selkiytä vallitsevaa oikeustilaa. Asetusmuutoksen jälkeenkin on pidettävä todennäköisenä, että palkkiokäytännöt vaihtelevat, ja epäselvä oikeustila tulee jatkossakin kuormittamaan tuomioistuimia ja vaikeuttamaan resurssien tarpeiden ennakointia.

Ylijohtaja

Pasi Kumpula

Päällikkö

Henna Pajulammi

Kumpula Pasi
Tuomioistuinvirasto

Pajulammi Henna
Tuomioistuinvirasto